

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm Novembris Et Decembris

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10263

X.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77423](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77423)

DE S. EVLALIA VIRGINE ET MARTYRE.
MARTYRIVM S. EVLALIÆ VIRGINIS ET
MARTYRIS, AVTHORE PRVDENTIO

913

Hymno 3. Peri Stephanum.

GErmine nobilis Eulalia,
Mortis at indolenobilior,
Emeritã sacra virgo suam,
Cui⁹ ab vberè pgenita est,
Ossibus ornat, amore colit.
Proximus occiduo locus est,
Qui tulit hoc decus egregium,
Urbe potens, populis locuples:
Sed magè sanguine martyrij,
Virgineoq;ue potens titulo.
Curriculis tribus atque nouem,
Treshyemes quatèr attigerat,
Cum crepitante pyra trepidos
Terruit aspera carnifices,
Supplicium sibi dulce rata.
Iam dederat prius indicium,
Tendere se patris ad folium,
Nescia membra dicata toro:
Ipla crepundia reppulerat,
Ludere nescia pusiola.
Spernere fuccina, flere rosas,
Fulua monilia respucere:
Ore seuera, modesta gradu,
Moribus & nimium teneris,
Canitiem meditata senum.
At vbi se furiosa lues
Excitat in famulos Domini,
Christicolasq;ue cruenta iubet
Thura cremare, iccur pecudis
Mortiferis adolere deis:
Infremuit facer Eulaliæ
Spiritus, ingenijq;ue ferox
Turbida frangere bella parat,
Erude pectus, anhela Deo
Femina, prouocat arma virum.
Sed pia cura parentis agit,
Virgo animosa domi vt lateat,
Abdita rure, & ab vrbe procùl,
Nè fera sanguinis in precium
Mortis amore puella ruat.
Illa perosa, quietis opem
Degeneri tolerare mora,
Nocte fores sine teste mouet,
Septaque claustra fugax aperit:
Indè per inuia carpit iter.
Ingreditur pedibus laceris,
Per loca fenta situ & vepribus,
Angelico comitata choro:
Et licèt horrida nox sileat,
Lucis habet tamen illa ducem.
Sichabuit generosa patrum
Turba columniferum radium:
Scindere qui tenebrosa potens,
Nocte viam face perpicua

Præstitit, intereunte chao.
Non aliter pia virgo viam
Nocte secuta, diem meruit,
Nectenebris adoperta fuit,
Regna Canopica cum fugeret,
Et suprastra pararet iter.
Illa gradu cita peruigili,
Millia multa prius peragit,
Quam plaga pandat Eoa polum:
Manè superba tribunal adit,
Fascibus adstat & in medijs,
Vociferans, Rogo, quis furor est,
Perdere præcipites animas,
Et malè prodiga corda sui
Sternere rasilibus scopulis,
Omnipatremq;ue negare Deum?
Quaritis, ô miseranda manus,
Christicolùm genus? en ego sum
Dæmonicis inimica sacris:
Idola protero sub pedibus,
Pectore & ore Deum fareor.
Iris, Apollo, Venus nihil est,
Maximianus & ipse nihil:
Illa nihil, quia facta manu:
Hic, manuum quia facta colit:
Friuola vtraque, & vtraque nihil.
Maximianus opum dominus,
Et tamen ipse cliens lapidum,
Prostituat, voueatq;ue suis
Numinibus caput ipse suum:
Pectora cur generosa quatit?
Dux bonus, arbiter egregius,
Sanguine pascitur innocuo,
Corporibusq;ue pijs inhians,
Viscera sobria dilacerat,
Gaudet & exercuciare fidem.
Ergò agè tortor, adure, seca,
Diuide membra coacta luto.
Soluere rem fragilem, facile est:
Non penetrabitur interior
Exagitante dolore animus.
Talibus excitus in furias
Prator, ait: Rape præcipitem
Licetor, & obrue supplicijs:
Sentiât esse deos patrios,
Nec leuc principis imperium.
Quàm cuperè tamè ante necem,
Si potis es, reuocare * viam,
Torua puellula, * nequitia:
Respice gaudia quanta metas,
Qua tibi fert genialis honot.
Te lachrymis labefacta domus
Prosequitur, generisq;ue tui
Ingemit anxia nobilitas,
Hhh h Flore

Fidenter se
offert cru-
deli tyrano,
cumque re-
prehendit.

Vide con-
stantiam.

* tuam
* nequitiam
Tyraonus
ei primum
blanditur.

ULLS

Flore quod occidis in tenero,
 Proxima dotibus & thalamo.
 Non mouet aurea pompa tori,
 Non pietas veneranda fenum,
 Quos temeraria debilitas.
 Ecce parata ministeria
 Excruciabilis exitij.
 Aut gladio feriere caput,
 Aut laniabere membra feris,
 Aut facibus data fumificis,
 Flebiliterque v'lulanda tuis,
 In cineres resoluta flues.
 Hæc, rogo, quis labor est, fugere?
 Si modicum salis eminulis
 Thuris & exiguum digitis
 Tangere virgo benigna velis:
 Pœna grauis procul abfuerit.
 Martyr ad ista nihil: sed enim
 Infremit, inque tyranni oculos
 Sputa iacit: simulacra dehinc
 Dissipat, impositamque molam
 Thuribulis, pede profubigit.
 Nec mora, carnifices gemini
 Iuncea pectora dilacerant,
 Et latus vngula virginieum
 Pulsat vtrinque, & ad ossa secat,
 Eulalia numerante notas.
 Scriberis ecce mihi, Domine:
 Quam iuuat hos apices legere,
 Qui tua Chrifte trophæa notant?
 Nomen & ipsa sacrum loquitur
 Purpura sanguinis eliciti.
 Hæc sine fletibus & gemitu
 Læta canebat & intrepida.
 Dirus abest dolor ex animo,
 Membraque picta cruore nouo
 Fonte curém recalente lauant.
 Vltima carnificina dehinc,
 Non laceratio vulnifica
 Cratetenus, nec arata cutis:
 Flamma sed vndique lampadibus
 In latera stomachumque furit.
 Crinis odor & in iugulos
 Fluxerat, inuolitans humeris,
 Quo pudibunda pudicitia,
 Virgineusque lateret honos,
 Tegmine verticis opposito.
 Flamma crepans volat in faciem,
 Perque comas vegetata, caput
 Occupat, exuperatque apicem:
 Virgo citum cupiens obitum,
 Appetit, & bibit ore rogam.
 Emicat indè columba repens,
 Martyris os niue candidior

Minas in-
 tentat.

Sancta vir-
 go eū con-
 ipuit.

Dirè vngu-
 lis laceratur.

Gaudet in
 tormentis,
 & Deo lau-
 des decan-
 tat.

Ignibus cre-
 matur.

Hauisto
 igne expi-
 rat animã,
 in columbæ
 specie ex

Vifa relinquere, & aftra sequi:
 Spiritus hic erat Eulalia
 Lacteolus, celer, innocuus.
 Colla fluunt abeunte anima,
 Et rogos igneus emoritur:
 Pax datur artubus exanimis,
 Flatus in æthere plaudit ouans,
 Templaque celsa petit volucer.
 Vidit & ipse fatelles auem
 Fœmina ab ore meare palam:
 Obstupescactus & attonitus
 Proflit, & sua gesta fugit,
 Lictor & ipse fugit pauidus,
 Ecce niuem glacialis hyems
 Ingerit, & tegit omne forum:
 Membra tegit simul Eulalia,
 Axe iacentia sub gelido,
 Pallioli vice lintheoli.
 Cedat amor lachrymantū hoīm,
 Qui celebrare suprema solent,
 Flebile cedat & officium:
 Ipsa elementa, iubente Deo,
 Exequias tibi, virgo, ferunt.
 Nunc locus Emerita est tumulo
 Clara colonia Vectonia:
 Quam memorabilis amnis Ana
 Præterit, & viridante rapax
 Gurgite moenia pulchra lauat.
 Hic, vbi marmore perspicuo
 Atria luminat * alta nitore
 Et peregrinus, & indigena:
 Reliquias, cineresque sacros
 Seruat humus veneranda sinu.
 Tecta corusca superrutilant
 De laquearibus aureolis,
 Saxaque cæsa solum variant,
 Floribus vt rosulenta putes
 Prata rubescere multimodis.
 Carpite purpureas violas,
 Sanguineosque crocos metite:
 Non caret his genialis hyems,
 Laxat & arua tepens glacies,
 Floribus vt cumulet calathos.
 Ista comantibus è folijs
 Muncra virgo, puerque date:
 Ast ego ferra choro in medio
 Texta feram pede dactylico,
 Vilia, marcida, festa tamen,
 Sic venerarier ossa libet,
 Ossibus altar & impositum:
 Illa Dei sita sub pedibus,
 Prospicit hæc, populosque suos
 Carminè propitiata fouet.

eius ore
 euolatem.

Nix operit
 corpus eius.

* alma

Sacros eim
 cineres hæ-
 bet Emere-
 ita.

Vident nos
 sancti, &
 tuentur.

SURI
 ober
 hober
 RVIII
 5

MARTYRIVM SANCTORVM CHRISTI MARTYRVM MENAE, HERMOGENIS, ET EVGRAPHO:

authore Simeone Metaphrasae. Habetur in Tomis Aloysij.

OST Seruatoris Christi in terram aduertum, multi quidem etiam alij se ad martyrica certamina exuerunt: cum omnibus autem se quoque magnus exiit Menas. Postquam enim Diocletianus simul & Maximianus magnum quidem habuerunt imperium, fuerunt omnibus terribiles. Cum autem voluissent repugnare pietati, & fidem in Christum expugnare, quam vel portis inferi validiorem mansuram ipse pronunciauit: postquam magnum ad hoc adhibere studium, & omnem mouere lapidem, quoad cognouerunt se ea aggredi, quae non possent fieri, & vt dicitur, iaculari in aërem, & conari

Decemb. 10. Cap. 1.

mouere, quae sunt immobilia, vterque eorum deposuit imperium: apud alios quidem perexentes fortunae satietatem, & amorem mutationis: ijs autem, quibus poterant secreta communicare, & animum aperire, dicentes Christi virtutem, & quae ex signis proficiscebatur, persuasionem: & quod cum hoc non potuissent efficere, alia posthabentes & parua existimantes, nec imperare quidem volebant.

Diocletianus & Maximianus cur se imperio abdicarint. Cap. 2.

Cum sic ergo illi imperium deposuissent, Maxentius quidem ab eis Romae, Constantinus autem Gallijs, Maximinus verò Orienti praeficiuntur Imperatores. Fuit ergo protinus in Oriente magna persecutio aduersus Christianos, & rerum communium confusio, & vt semel dicam, magna quaedam perturbatio & seditio in terra & in mari, Maximino studente quidem confirmare maiorum suorum deceptionem, & falsam religionem: è terra autem, si fieri posset, tollere res Christianorum, & omnino auferre de medio. Cum verò ei relatum esset, totam Alexandriam (ea est autem ciuitas illustris in Aegypto) & per se quidem seditionem agitare causam reipublicae, & seditionem etiam agitare, cum Christi ad eam venisset praedicatione, ubi deliberasset & considerasset, & visum est (quoniam non poterat per se praesens ciuitatem conciliare) edictis interea reprimere quidem praedicationem, componere autem controuersias publicas & ciuiles. Cum verò edicta videretur superare eorum, qui seditionem agitant, controuersia, & ratio praedicationis, relata sunt haec quoque rursus ad Imperatorem. Ille autem continuò non parum quidem aegre ferebat suarum contemptionem constitutionum: irascebatur verò, quod dii patrij abolerentur.

Maximinus seuus hostis Christianorum.

Ita itaque hunc praetextum praeseferens, quod tanta defecisset ciuitas, tunc quidem suum retinuit impetum, eos qui erant in Ecclesia, vt qui essent ex magistratibus, reueritus: Postea autem cum in hoc totum suum conuertisset studium, & cognouisset sibi quidem necesse esse reipublicae gratia adhuc versari Byzantij, non expedire verò, eo relicto, proficisci Alexandriam, mittit ad eos virum, qui vocabatur quidem Menas, & erat genere Atheniensis, & vnus ex senatu, & ex Graecorum procellerat disciplina: vt qui cum in alia esset doctrina summè exercitatus, tum etiam in arte rhetorica, quae in disceptationibus versatur & contentionibus, erat inexcogitabilis: & vt paucis dicam, ad dicendum quidem erat promptissimus, ad audiendum verò prudentissimus: tunc autem celabat religionem, & occultè sectabatur res Christianorum: vsque ad hoc tempus autem se simulabat sequi voluntatem Imperatoris. Verebatur enim, quoniam sunt certamina periculosa, sua sponte venire ad martyrium. Atque Imperator quidem maxima celeritate eum mittit Alexandriam, vt rerum quidem ciuiliu componat controuersias, & eos reconciliet, qui propter eas processerunt ad seditiones: maximè verò & praecipue, vt zelo patris religionis, & dicendi arte, & animi celsitudine, Christi praedicationem expelleret e ciuitate, & rursus imperatoriam doceret religionem, eos subiungens, qui illam abiurauerant.

Cap. 3.

Menas senator & egregie doctus orator, occultè verò Christianus.

Ille autem potestatem & tantarum rerum molem suscipiens, cum breui tempore fuisset

Cap. 4.

Hhhh 2 re fuisset

ULLS

Is sedat tu-
multus A-
lexadrinos.

re fuisset in ciuitate, artis necessitate & ingenij præstantia cōtrouersas facile com-
posuit : & ciuibus quidem antiquam pacem, ciuitati verò potentiam & tranquillitatem omnino restituit, ad eò vt raro quidem tribunali, plagis autem ne semel quidem opus fuerit. Cùm autem in alijs quidem vidisset conuenire ciuitatem, in noui verò dogmatis sententia nondum conuenire, & omnia sigillarim scripisset ad Imperatorem, conuersus est ipse ad prædicationem : & intelligens esse facile, si modo vellet, totam per se ciuitatem conuertere ad veram religionem : & quòd si in alio quidem tempore subiisset martyrium, pro se solum accepisset coronam : hodie autem pro ijs, qui decertant, accipiet mercedem : intuens ad coronas, statuit & magis arguere deceptionem, & traducere ciuitatem ab errore gentiliam, & persuadere omnibus, vt discant pietatem, & seipsum reddere manifestum, & certaminum occasiones ipse tanquam anfas præbere alijs. Quoniam verò perpiciebat multitudinem nequaquam quidem nudas admittre ad horationes, sed eas potius habere

Conuertit
Alexandri-
nos ad Chri-
stum.

suspectas : facilius autem capi à fide, quæ proficiscitur ex operibus, pauca docens, idque solum, quando videbat interrogantes, & cupientes discere : magna ex parte autem eos per signa inducens, ad eò breui ad eam, quæ latebat, traduxit veritatem, vt fuerint omnes parati demonum statuas & aras deicere : & si quando liceret, pro Christo pati mortem prompto & alacri animo. Nam cùm ille quidem cum rebus publicis ipso quoque dignitatis fastu exutus, totum forum obiret honesto & moderato incessu, & totus quoque ferè populus ipsum consequeretur, propter reuerentiam magistratus & signorum & enationum : accederet autem forte fortuna, vt ipse incideret in ægrotos, aut illis occurreret, quibus erat corpus aliqua parte mutilum, ille quidem protinus cernebatur animo perturbatus, & manus eis imponebat, & Christum inuocabat, & signo Crucis obsignabat. Illi verò cùm essent claudi, statim salabant omnibus videntibus : surdi autem & cæci, protinus videbant & audiebant, mutique loquebantur, & demoniaci curabantur.

Multos cu-
rat langui-
dos signo
Crucis, &c.

Cap. 1.

Cùm hæc ergo fierent, & precaretur quidem beatus Menas : ad inuocationem autem concurrerent omne genus miracula, (manifestum enim erat ijs, qui simul aderant, quis solum nominatus faceret miracula, & quòd non erat alius, nisi Christus Deus) erumpens repente vniuersa ciuitas à maiorum, in qua enutriti fuerant, deceptione, & patrios quidem deos multum ludificans, multa verò dices aduersus Imperatorem, & grauissimè execrans tam eos, qui colunt, quam ea quæ coluntur, & toto animo abiurans parentum impietatem, à martyris lingua & mente omnes simul pependerunt, & sua ei anima adhæserunt, sacras voces arbitantes, & verba vitæ, illius solius verba agnoscences : paucis ad signa cōiuentibus, & ad agnitionem eorum obsurdescentibus. Quinam autem erant isti : ij, à quibus magni quidem fiebat festum dæmonum, quod peragebatur ad aras, propter comestationem, & ebrietatem, & cubilia, & intemperantiam : contemptui verò habebantur res honestæ & venerandæ Christianorum, propter vitam continentem & imparibilem, & quæ erat cum corpore, vitam incorpoream. Cùm autem isti tenebrarum filij & interitus, derelictum errorem & suorum simulacrorum dedecus non ferentes, sanctum quærerent vlcisci pro facta eis iniuria, & populum pro eius in deos contumelia, cauerent autem impetum multitudinis, hæc quoque clam referunt ad Imperatorem.

Nota qbus
Christi do-
ctrina dif-
plicat.

Accusatur
S. Menas
apud Imper-
ratorem.

Vt verò eius iram maximè accenderent, & ad pœnas sumendas cum totum inducerent, & à dubitatione & ira obsessum, efficeret celerem vltorem audacis facinoris, hoc nomen Galilaus, seminârunt per totam epistolam : eiusque dominatus, & deorum contemptionem & abolitionem : & aduersus ambos scommata & irrisionem, & vniuersam ciuitatis defectionem.

Cap. 6.

Maximinus autem statim eis lectis literis, pudore & dolore fuit repletus. Dolebat enim propter damnum ciuitatis, cùm considerasset, quam mutilatum sibi esset imperium, & quanta pars potestatis esset sibi ablata : Pudore verò afficiebatur, videns se esse victum, & suos deos esse affectos contumelia. Cùm autem præ se tulisset eam, quæ ipsum inuaserat, animi perturbationem, & vultus tristitiam, esse solummodo intensam cogitationem, & eius quod expediebat, meditationem, quoniam huic tempestati diu non potuit resistere, fit protinus manifestus, & arguitur ab animi perturbatione, & aperte erumpit in iram. Cùm itaque multis maledictis

Maximinus
Christum
proscindit.

Christum esset infectatus, & beatum Menam condemnasset erroris : & adiecisset fieri quidem non posse, vt homines hominem discernant : peccare autem peccatu

SURI

gber
nobis

RVIII

5

tum minime ignoscendum eos, qui cum nihil habeant, cuius infimulent benefactores, efficiunt ut illorum in eis spes cernatur inanis: surrexit, interim rerum virginum pratermissa solutione. Mane autem die sequenti conuocatis magistratibus, cum communiter cum eis considerasset, & vidisset omnes consentientes in quendam Hermogenem, virum quidem honestum & clarum, & alioqui non malum, (erat enim temperans & bonus in pauperes, & ut dicit Apostolus, legem non habens, naturam faciebat, quae sunt legis: ignorabat verò tunc Christi virtutem, & nec eius erat baptismo consummatus: etiamsi imprudens ingrediebatur via, quae est ex Christo: & erat quidem eius ovis, sed non signata: & coniunctionis ac familiaritatis nondum acceperat signaculum) Cum ergo haec ei adessent, & esset quidem ipse quoque genere Atheniensis, & in Graeca eruditione summe exercitatus, tam experientia, quam natura valeret prudentia: & ad dicendum ita accederet, ut videretur ad hoc venire meditatus: & idem censeretur esse aptus implicatis & perplexis, quae tunc orta erant, negocijs, & ad eum adiecit animum Imperator: & cum vidisset vniuersum ad hoc consensisse senatum, statim quidem tanquam probri & ignominiae causa vel absentem beatum Menam remouit à rectione: misit autem Hermogenem, qui tunc erat Praefectus vrbs, iubens eum & magni Menam examinare, & ciuitate ab errore, ut ei quidem videbatur, liberare: non modica quidem ei data manu ex Byzatio, quae cum eo versaretur, & maiore ex Alexandria, quae ei inferuaret.

Hermogenes ergo iam nauigans in Aegyptum, cum vndique circumfluere munitis & satellitibus, videt tres viros luminosos, ei dicentes: Vide, Hermogenes, quid nec breue quidem studium Deus despicit. Cum ille autem interrogasset, Et quod est hoc breue studium? Imperfectum tuum, dixerunt, suscipiens propositum, viam tuam, quae ad multorum spectabat naufragium, effecit tibi gloriae conciliatricem, & honorum immortalium. Vide ergo, ut haec bona nuncia apud te cõserues, & ne ea mandes obliuioni. etenim per hoc tuum iter, mox habebis verum Regem & exercitum. Porro autem à nobis quoque ipsi eum virum consequeris, per quem & huic beato Regi fias amicus, & cum accipias profectum, quem qui hodie regnat, tibi etiam non potest. Cum verò ad extremum gallicantum nox iam peruenisset, excullo simul somno, & quam ex nocturna visione acceperat, perturbatione, non valens conijcere ea, quae visa fuerant, suspicatus est solummodò somnium esse visio-

nam illam, quod illi necopinatam euestigiorum rerum annunciabat mutationem, & gloriam fortasse constantiorem quidem, sed tamen terrenam. Cum autem paucis post diebus longam illam confecisset navigationem, & placido fluctu in portum appulisset Alexandriae, descendit de nauis, & continuo se totum dedebat exequendis Imperatoris monitis atque iussis. Nam cum Imperator quidem multa Praefecto mandasset aduersus beatum Menam: ei verò vniuersa ciuitas obuiam processisset in litore: tympana autem & laudes & tubae in occursum circumsonarunt: & vna vox esset laudantium, cum extollens, qui missus fuerat ab Imperatore, cum ipse Praefectus suos tanquam in phalagis ordinem direxisset satellites, & iussisset praecedere lictores & apparitores, cum tanto stupore & admiratione omnium ascendit in ciuitatem, cum quanta ijs, qui tunc erant, potuisset videri vel ipsam terram mouere, & negotiorum meditatione, & in rebus omnibus studio diligentissimo, constantique, & inexhibibili habitu animi, speras se & ab Imperatore mandatum honorem recte administraturum, & eorum, qui non erant firmi, gressus supplantaturum.

Cum autem vesperè solus per se esset, dimissa turba, quae eum deduxerat, animadvertens magnus Menas, quod cum seorsum quidem sunt homines, & maxime viri clarissimi & insignes, ferunt reprehensiones, & cum ea, quae eis saepe visa fuerant, referunt, sustinent: in concione verò & congregata multitudine, agere ferunt se redargui, & constanter permanent in ijs, quae sibi visa fuerint. Hoc ille optimè considerans, & quod eruditissimus quidem vir erat Hermogenes, nondum autem poterat comprehendere tantam dogmatis altitudinem: & quod si sic ascenderet tribunal, cum de pietatis institutione nihil antea audiisset, non prius discussis malis, quam anticipauerat, notionibus, dicendi scientia, & vehemens ingenium, & cõren-

tio animi, ingentes spiritus excitante autoritate magistratus, non solum erit impedito ad tradendam pietatem, sed satis etiam erunt ad tantam corrumpendam ciuitatem, quae in fide nupè est plantata, & ad eius pia euellenda semina: modo de rato & honesto habitu ingreditur ad Praefectum. Quem cum compellisset, dixit:

Hhhh 3 xit:

Multa Christi oves necdum signatae.

Hermogenes vir egregius, mittitur ab eo Alexandriae.

Cap. 7. Visio eius.

Intrat Alexandriae cum multo satellitio.

Cap. 8.

Magna facti Menae prouideria.

S. Menas ad eum venit.

ULLS

xit: Gratia vni & magno Deo. eius enim, vt videtur, prouidentia nunc primum tri excelsus & clarus, magna illa & prima regia vrbe relicta, ad hanc vltimam & partiam accessisti. & cum iam esset sanctus de pietate sermonem inchoaturus, vel potius malas de Deo anticipatas notiones prius labefacturus, Praefectus cum & vni Deum audiuisset, & ne à calumniatoribus vocaretur in inuidiam, vt qui admitteret inimicos Imperatoris, & eos sermone impertiret, & alioqui morum grauitate, & in sanctum acerbitate, Imperatoris captans beneuolentiam, & ad emolumenta adspirans, interrupto sermone, eum iubet comprehendi & conseruari in custodia, tantum dicens assistentibus, Si venerit dies craftinus, sciet hic solidus mysta Galilei, qualis ego sum amicus inimicis Imperatorū & deorū, & an sit vnus Deus, an multi.

Sed ab illo iubetur abduci in carcerem.

Cap. 9. Siftitur ad tribunal.

Craftino autem die ei proposito tribunali, & spectante toto populo, & assistentibus satellitibus, ipse praesidens, iussit sanctum assistere. Cum hoc autem factum esset, & lato vultu & interrito animo martyr adstitisset, dixit Praefectus: Acquū est, o Mena, omnē hominē honorare Reges, & Regum deos colere, & praeterea grato esse animo in benefactores: aut ipse apertè doce, quid ad haec facere oporteat. Sanctus verò, Eatenus, inquit, o Praefecte, grato esse animo oportet in benefactores, quatenus & ei, qui est gratus, & ei in quem hoc fit, id fuerit vtile. Quando autē contrā magnum vtriusque affert damnum, tunc oportet reiecta ea, quae est cum damno, beneuolentia, ea praeferre quae conferunt. Reges verò honorare quidem sanctū est propter potestatem & principatum. Quando autem ij non sunt rectē & sanē affecti in Deum, qui est primus principatus, neque ei, vt par est, honorem tribuerint, non dixerim eos esse honorandos. Quinetiam eorum dii non sunt temerē colendi, nisi prius examinauerimus, an verē possint, quaecunque oportet Deum posse: & num, cum & ortum habeant & principium, sine quoquē careant & sint immortales. Sin autem eis horum desit aliquid, eos quidē oportet despiciere. Quomodō enim fuerit Deus imperfectus? seruenti autem desiderio & mundo corde quarendus est Deus, qui est verē Deus.

Cap. 10.

Ego igitur, vt ipse scis, o Praefecte, cum & essem Atheniensis, & patriam legem iam diū honorarem, & in tenera aetate amissis parentibus essem nescio quomodō studiosus & valde laboriosus, statui percurrere omnem Graecorum fabulosam doctrinam. Hoc verò à me breuī est confectum, omnemq; eorum scientiam & artem accuratē percurri. Cum vix tandē autē accepissem, esse apud Christianos quoquē quasdam scripturas, fuit mihi studio eas legere. Cum verò legissem, animaduvertebam in eis tantam latere vtilitatem, quanta ne dici quidem potest: & eas conferens cum Graeca disciplina, inueniebam magnam differentiam, easque inter se pugnare quasi ex diametro. In illis quidem virtutem & veritatem, in hac autē errorem & improbitatem. Nam quae sunt apud Christianos quidem scripturae, inducunt Christi virtutes Deo conuenientes, & alioqui simplices, diuināq; natura, & sibi consequentes: Graecorū autem scripturae, inducunt Deum pradium humanis affectionibus & perturbationibus: & sunt quidem plenae mendacio, plenae etiam turbulentis animi motibus: repletae quoq; intemperantia & immoderatione, habentes deos inter se pugnātes, victosq; & sauciatos ab hominibus, in quos cadit interitus: & innumerabilibus alijs malis referta & fabulis. Et vt semel dicam, illarum quidē finis est salus, ex veri cognitione: harum autē apertus interitus, & deductio ad turpes probrosasq; affectiones, & inuentionē erroris. Quauis verò ita se habeant scripturae Christianorū, non continuō decreui eas sequi: sed etiam Christi virtutis quarebam experientiam, vt factō docerer veritatem: & cum incidissem in quendam, cui erant mutila membra corporis, & cum hoc dixissem esse bonae fortunae, inuēni verbis diuinis factum quoquē esse consequens. Postquam ergo solum Christi nomen dixissem super illa membra mutilata, illa, protinus amissa mutilatione, perindē ac rursus transformata, ad eam, quae erat in principio, traducta sunt sanitatem. Cum ergo re ipsa & factō agnouissem Opificem, & Graecorum ac gentilium abiurāsem vanitatem, baptizatus sum, & me soli Christo dedicaui. Ab illo autem tempore in hodiernum vsque diem, o Praefecte, morbos difficiles, & affectiones incurabiles, & quas solus poterat curare Deus, citō & faciliē curo, solum Christi nomen inuocans. Eorum verò, quae dico, testis est mihi vniuersus populus, & hoc quod circumfistit theatrum: nec potest dicere haec esse falsa, & verba inania. Nam nunc quoquē licet ea, quae dicuntur, factō ipso comprobare.

Christi doctrina longe diuersa à Philosophicis.

Refert 5. Menas Heremogeni conversionis suae modum & ordinē.

Menas vt cognouerit Deum, & baptizatus sit.

Cum

SURI

gber
nobis

RVIII

5

Cum sic veritatem aperte explicauisset martyr, totus populus & vniuersum the-
atrum ab hora tertia vsque ad septimam, à lingua martyris quodammodo depen-
debant, & illius magis sermonem desiderabant, quam contumeliam. Et postremo
cum vidissent ipsum simul & deos Imperatoris refellisse & arguisse, & verum De-
um demonstrasse, & simul illos producere testes suorum miraculorum, vno ore
omnes, Ne labores, dicebant, o bone Præfecte. Nam nos ipsi fuimus testes prodigi-
orum: ipsi fructum sensimus eius miraculorum. Nullum serpit mēdaciū, neque
vlla fraus subest in ijs, quæ ab ipso fiunt. cognouisses ipse quoque veritatem, si simul
adfuisses, & quod non oportet alium existimare & adorare Deum, quam eius De-
um. Reueritus autem Præfectus ciuitatis fidentiam, & loquendi libertatem, & vi-
dens omnem ferè populum ad Christum declinasse, & iuisse in athletæ sententiam,
& seruare, nè quid noui in eum audeatur: & partim quidem non potens dicere
contra veritatem, partim verò etiam erubescens eum punire, qui veritatis verbum
tam rectè tractabat, vt omnes qui aderant, ei parerent & crederent, perturbatione
plenus & tristitia, iubet sanctum rursus includi. Surrexit ergo protinus à tribunali,
& dimisit theatrum: & à certamine simul effluxit populus, & vniuersum theatrum,
& eorum omnium emanabat quidam susurrus, martyrem laudibus prosequenti-
um. Arque sanctus quidem erat inclusus: linguam autem ne sic quidem habebat
racentem, & ab hymnis in Christum abstinentem. Liberasti nos Domine ab affligen-
tibus nos, & eos qui nos oderunt, pudore affectisti. Aperuisti in parabolis os no-
strum, & locuti sumus propositiones ab initio.

Præfectus autem reputans, quantum ex prima quidem experientia eum con-
demnasset ciuitas, quantum verò sit eum etiam condemnaturus Imperator, cum
acceperit, & non parum se afflictans, propemodum sibi indicebat in eum. Cum ta-
men apud se cogitaret somnia, & tota nocte ea mente versaret, postquam illuxit,
audiuit verò congregatum rursus esse theatrum, & hesternam superare hominum
frequentiam desiderio communis in dicendo contentions, & athletæ probabili-
tatis, reliquarum rerum curam dicens esse posthabendam, sedit in tribunali. circum-
sistebat omnes satellites attoniti, & subijciebatur eius oculis quodlibet instrumen-
tum factum ad torquendos homines. (ita enim iusserat Hermogenes, vt metum af-
ferret martyri.) Postquam ergo hæc facta sunt, & introductus est sanctus vincus fu-
nibus, dicit Præfectus: Dic mihi tu execrande: Quanam fortuna fretus, eò proces-
sisti audecia, vt populo quidem persuaderes, vt à potestate deficeret Imperatoris:
impudenter autem dijs derraheret, & tuam teneret sententiam, & sic repente tuæ
linguæ mentique adhaeresceret: & conuictus es criminis peregrinæ à te introdu-
ctæ religionis, & affectatæ tyrannidis? Ad hæc sanctus: Quod tyrannidem quidem,
inquit, non affectem, moderatus hic, in quo me inuenisti, habitus ante me pro me
respondit. Populum verò non ipse persuasi defecere, sed zelus Dei, qui per signa ab
eis fuit agnitus. De tuis autem & Imperatoris dijs malè dixi, quod oportet omnem
hominem, cum ratione & iudicio falsum deprehenderit, ipsum quidem execrari,
adorare autem veritatem. Veritas verò, o Præfecte, apud homines, de qua non est
dubitandum, est ipse Christus.

Præfectus verò dixit: Hoc tibi ita videtur, o demens. Quod enim non oportet
colere & adorare Crucifixum, & quod nugæ erant & inanes sermones, quæcunque
à te heri dicta sunt, ex hoc patebit. Quando enim, cum ego aliquod tuum membrum
erecuero, aut exuissero, tu qui Christum adoras, non potueris id restituere, quo mo-
do hæc visus fueris alijs re vera dedisse, quæ non potuisti tibi ipsi largiri? Ad hoc
annuit vniuersus populus. Sanctus verò dixit: Opto, o Præfecte, vt tu in me Christi
factas periculum. Confido enim fore, vt ea deposita, quam nunc sustines, dignitate,
ipse quoque cernaris vnus ex ijs, quibus Christus imperat. Præfectus itaque & suam
volens iram vlscisci: sperans autem fore, vt propter ea, quæ dixerat, sanctum in
omnibus conuinceret, iubet carnosam illam partem plantæ pedum, super quam
collocata est vtraque basis, gladijs excoriari, & sic denudatis ossibus, stare ipsum
ad rogata de dijs ei proponenda: vt sic maximè laborum dolorumque acerbitate
percussus, ad danda responsa & soluendas quæstiones facillè impediretur. Sanctus
autem, cum ei immisericorditer caro gladijs scinderetur, & vniuersa, quæ circun-
circâ sitæ erant, venæ ei rumprentur, & quicumque nerui motum administrantes
congenerati erant, diuellerentur, parum quidem ingemiscebat, gratia quodam-
modo

Cap. II.

Menas in
custodiam
reducitur.

Psal. 43.
Psal. 77.

Cap. II.

Sistitur co-
ram Her-
mogene.

Veritas ad-
oranda, quæ
est Christus

Cap. III.

Vide crudel-
e supplicij
genus.

ULS

Insignis
martyris
virtus.
Pfal. 25.

modò cedente, & athletam probante, quinetiam ei coronarum præbente occasi-
onem. (apertè enim fructus laborum, sunt corona) Se enim fortiter gerebat ad-
uersùs dolores, tanquàm ipsa magis adesset, & ipsum sustentaret, & leuaret feri-
sum dolorum. Postquàm autem fuit dimissus è tormentis, protinùs exiliens san-
ctus, stetit rectus super sola ossa. Pes meus, psallens, stetit in rectitudine: in ec-
clesijs benedicam te Domine. Effluebat autem vndiquè ex eius vestigijs magna vis
sanguinis: & ipse quidem lætum habebat vultum: florentem verò & vigen-
tem habebat animam aduersùs pericula: liberam autem linguam ad vehe-
mentiùs arguendum, quàm priùs. Nullum autem eum omninò terrebatur instru-
mentum tormentorum. Statim ergò manibus plausit theatrum, tanquàm parta
victoria.

Cap. 14.

Præfectus autem simul & cogitans vitare rephrensiones, & aduersarium red-
dere veluti inermem & inutilem, iubet ei statim amputari linguam ex ipso guttu-
re. Sanctus verò, Etiam si, inquit, extinxeris pupillas meorum oculorum, ne sic qui-
dem ego offendam. Est enim lucerna meis pedibus lex Christi. Confido autem, di-
cens, quòd postquàm ipse linguam amiserò, tunc tu linguam suscipies, clara voce
canentem Christi magnalia. Postquàm verò quadam machina & studio licitorum,

Pfal. 118.

Lingua san-
cto martyri
euellit.

lingua martyri crudeliter euulsa fuit ex ore sacro, & ipsi ferri aciem deorsum inji-
cientes, eam iam excindebant, patiebatur vir generosus, & angore plenus erat eius
animus. Fortem tamen se præbebat, & ad Christum rotam suam dirigebat cogita-
tionem. Postquàm autem finem accepit tormentum, defessum quidem erat san-
cto robur corporis: ipse verò Christi desiderio animo confirmatus, sensim subla-
to capite, & multum sanguinem expuens, & defluxionibus totus effectus purple-
us, confidenter omnes fixis adspiciebat oculis: & nutu Præfecto suum in rebus
asperis animum, & populo suam significabat fortitudinem: & se non modò non
cedere, sed eam rem etiam delicias putare, & mortem sitire. Præfectus autem fi-
rore correptus, quòd etiam ludificans supplicium, populum suis nutibus resem-

Oculi quo-
què effodi-
untur.

faceret suæ magni animi virtutis, iussit protinùs eius quoquè excindi oculos. Post-
quàm verò ministri ad hoc magnam adhibuere diligentiam, & statim, nulla com-
munis naturæ moti misericordia, tenentes athletam, crudeliter eius sacros effodi-
ebant oculos, dolentis quidem, (Quidni enim?) & significantis humanæ naturæ
imbecillitatem: ferentis autem hoc quoquè fortiter, & caput, quoties id ab eis re-
mittebatur, inclinantis, & quodammodò Domino gratias agentis, quòd talia sit
bona consequi dignus habitus: Præfectus repentè animo affectus, & tristitia mo-
tus ob ea, quæ videbat, cum hoc solum dixisset, Cràs reliquum corporis erit traden-
dum aubus, vt nullæ ad memoriam supersint reliquiæ, & eum sic iussisset seruari,
surrexit è tribunali.

Cap. 15.

Milites verò sanctum adhuc modicum spirantem abducunt, & conijciunt in
carcerem. Nocturnè autem hora circiter tertia, cum quasi fulgur illustrasset carcerem,

Christus ei
apparès, ro-
tum illum
sanat.

accedit Christus ad locum, in quo proiectus fuerat sanctus: & primùm quidè eum
complet fiducia & animi alacritate: Deindè linguam quoquè & oculos reformat,
vt priùs. Deindè cum pedes quoquè sanasset, & vt semel dicam, eum veluti mortu-
um totum denudò viuificasset, Attende, inquit, tibi ipsi, ó Mena. Ego enim, inquit,
sum Iesus Christus, propter quem es passus, qui neque priùs à te ab eram, neque longè
eram à tuis certaminibus: sed expectabam, vt tuus in me amor cognosceretur à
magistratibus & potestatibus. Quoniam autem est cognitus, decarereò ero tecum,
apertè te defendens. Hermogenem autem Præfectum, qui meo est infestus nomi-
ni, cràs quidem habebis supplicem, paulopost etiam socium certaminis, vt tibi erit
manifestum, & qui pro me vnà tecum feret testimonium, promptoque & alacri
animo tecum patietur, & simul coronabitur. Est enim mea indignum clementia,
propter ignorationem, eius in cognitione bonitatem, & bonorum operum effe-
ctionem præterire. Hac cum dixisset, & sanctum ei afflasset spiritum, eum replet

Christus ei
suum afflat
spiritum.

Cap. 16.

Præfectus autem quoniam & ipse erat solerti ingenio, & vir bonus: & beatū qui-
dem Menam sciebat esse & doctum, & genere clarum, & ex eadem præterea ortum
patria, media nocte cum somnum excussisset, & ab ira, quæ tenebras offundit, ad se
redijisset, & animo reputasset, qualia quidè sancto Menæ intulisset supplicia: quan-
tam verò ipse contrà attulisset fortitudinè & animi constantiam, nihil quod possit illi
& ab

SURI

gber
nobis

RVIII

5

& abiectionem ostenderet animum, aut passus, aut locutus: & quod is perijisset, cuius sapientia & studio sunt omnes inferiores, (eum enim iam existimabat mortuum, ut qui ad tanta non sufficeret supplicia) & seipsum damnans, quod non blanditijs eum potius induxerit (bene enim actum esset, si vel sic eum cepisset) oculos suffundit lacrymis, & deplorat iacturam. Decreuit ergo veluti viri tantam reuerentiam, cum manè surrexisset, illius corpus publicè honorare, ut mortuos honorant, qui sunt eis proximi genere: & sic martyri pro iniuria, quam ei fecerat, satisficere. Orto autem iam die, quoniam erat theatrum plenum Alexandrinis, (fuerat enim congregatum à præconibus, cum sic iussisset Præfectus) prasidens ipse, iussit maximo honore è carcere ad tribunal deferri corpus martyris.

*Dolet Her-
mogenes,
quod & mar-
tyri tam eu-
dele inuulsi-
set supplici-
um.*

Cum verò qui missi erant, ingressi fuissent carcerem, viderunt miraculum, quod erat superius ratione & cogitatione: luce quidem plenum, obscurum alioqui carcerem: duos autem viros, quorum forma non potest verbis exprimi, qui assistebant quidem tanquam satellites: ut milites verò, erant parati ad defendendum: Martyrem autem non solum viuum, & conseruantem illesam corporis integritatem: sed placidè etiam intuentem, & linguam mouentem, & iucundè psallentem. Nam etsi ambulauero in medio vmbrae mortis, non timebo mala: quoniam tu mecum es Domine. Protinus ergo visione obstupescit, steterè muti. Cum breui autem perspexissent non esse fraudem & somnium ea, quæ videtur, sed vigiliam & veritatem, & diuinam quandam potestatem, mutati exclamauerunt: Magnus Deus Christianorum. Protinus ergo procul abiectionis illis ensibus militaribus, iudicis autem iram nihil facientes, & Præsides quidem ac Præfectos damnantes: damnantes verò etià ipsam Imperatorem, crediderunt in Christum, & statuerunt deinceps manere apud sanctum. Cum autem ex eo contigisset diutiùs tardare milites: desiderabat autem ciuitas quidem videre corpus fortissimi athletæ: videre verò etiam, quid esset euenturum, stabat theatrum, aduersus ipsum Præfectum & milites indignans & tumultuans. Præfectus autem volens gratificari populo, postquam cognouit nihil aliud esse, quod eis afferret molestiam, nisi militum moram diuturniorè, pluribus alijs diligentioribus militibus iubet, ut afferant martyrem. Cum autem illi ipsi quoque venissent in carcerem, & illas res omnes vidissent admirabiles: audiuiissent verò martyrem apertissimè & expeditissimè differentem, & linguam disertè mouentem: Viderunt autem milites quoque ei, tanquam Deo alicui animum adhibentes, admiratione pleni & spectaculo propemodum resoluti, ipsi quoque statim cognouerunt rem esse diuinæ virtutis, & toto animo crediderunt, nihil Præfecti curantes potestatem, & reliquis accesserunt.

*Cap. 17.
In carcere
iucè & duos
Angelos
conspiciunt
satellites
Præfecti.*

Psal. 22.

*Credunt in
Christum.*

*Alij quo-
que milites
credunt.*

Sanctus verò postquam audiuit à militibus, iam totam adesse ciuitatem, magnificientem eum videre, & paratos esse omnes credere illius Deo, si, quæ in eum facta sunt, tantum viderint miracula: nihil cum status egreditur, habens etiam simul cum eo futuros milites. Cum autem eum ad theatrum accedentem vidit populus ad eum sanum & integrum, atque si nihil asperum & molestum esset passus: audiuit verò eum quoque canentem: Si constiterint aduersus me castra, non timebit cor meum: simulatum & scenicum quandam esse actum suspicabantur ea, quæ videbantur. Postquam autem curiosius oculos conijcientes, agnouerunt illum esse Menam, oculis videntem, & lingua loquentem, & ingrediètem pedibus, statim omnes vna voce: Fortis fuit, dixerunt, fortis fuit Christi virtus, etiam aduersus ipsam mortem. Felix ciuitas Alexandrina, quæ per vnum hunc virum hodie tantam famam deprehendit, & pulchrè didicit veritatem. Dei solius citra controuersum est hæc potestas & virtus. Gloriare, o orator, athleta veri Dei & Seruatoris, gloriare. Præfectus autem obstupescit rei nouitate & admirabilitate, & veritus, ne præter spem aliquid noui facere cogitaret theatrum, statuit surgere. Postquam verò vidit totum populum ferri quodam magno motu & impetu, & audire omnes clamantes: Mane, o venerande Præfecte. Noli inuidere tantæ ciuitati rem maximam, nempe ut verum Deum agnoscat hodie, & rectè ingrediatur ad locum veritatis: ipse quoque totus versatur in contemplanda re admirabili, quæ acciderat martyri, & populo denunciat silentium. Cum autem sanctum iussisset ad se venire, vbi proximè fuit, eum animaduertit & cognouit. Nam ei quidem antea videbantur somnia ea, quæ apparebant, ut qui Christi nondum habuisset experientiam. Postquam autem & qui ad erant lictores, & omnis alia satellitum ca-

Cap. 18.

Psal. 26.

*Populus A-
lexandrius
mirè cele-
brat Christi
virtutem.*

ULLS

terua, quinetiam ipse Praefectus, proprijs manibus singula examinantes, cui contradici non potest, fidem cognouere miraculi, tunc omnes circumfidentes, & ipse quoque Praefectus obmutuit.

Cap. 19.

Cum autem permultum transisset temporis, multum vero superis excussisset Praefectus, & ad se rediisset, dixit sancto: Dic mihi o homo verè per Deum tuum. Quid hæc sibi volunt? & quæ hæc sunt, quæ videntur admirabiliter & præter opinionem? Potest enim hæc Deus solus facere, & non alius. Sanctus autem cum breui & principij expers Dei principium eos, qui aderant, docuisset, & quam esset Crux necessaria & maximè salutaris, esset elocutus, & ad summam, vniuersum susceptæ carnis œconomia explicasset mysterium, subiunxit in fine: Deus ergo, o Praefectè, cum sit bonus atque benignus, & propter salutem hominum in terram descendit, nullum vult omninò perire ex omnibus, & à bonis æternis excidere: sed quomodò mater post partum omninò quidem curam gerit filij: sustinet autem, propterea quòd sit imperfectus, eius etiam contumelias, non ideò malè volens infanti: (vincitur enim à visceribus, & valdè potius cupit videre eum, cum peruenit ad perfectionem, gloria aliqua & splendore insignem) ita etiam Deus nostri quidem curam gerit post creationem, & tanquam pater sustinet ea, quæ in ipsum admittuntur delicta propter ignoracionem: & à suis potius victus visceribus, beneuolè se gerit & clementer: nihil aliud desiderans, quam vt eius gloriam cõsequamur, cum in virum perfectũ creuerimus ad mensurã ætatis spiritalis, sicut nos docet Paulus, plenitudinis ipsius Christi. Postquam ergo vidit vos Seruator à demonibus inelatos, tardare venire ad eius cognicionem, & ad æmulationem ipsum prouocantes in non deis, & ad iram concitantes in vestris simulacris, & non formidantes eius vires & potentiam, vestri curam gerens tanquam filiorum, in me hodiè conuicit, & errorem vestrorum cultuum, & zelum qui non est ex cognicione, vt ipsi quoque præsentès mihi confitemini. Discat ergo vnusquisque vestrum, in me Christi repertans potentiam, quòd homo, qui iam spectabam ad senectutem, & magnã quidem corporis partem, omnes autem vires tormentis amiseram, & perindè ac mortuus eram coniectus in carcerem, adsum nunc coram vobis integer, illæsus, nihil diminutus, tanquam rursus in lucem editus, & iterum natus valentior. & si quis velit inuenire eum, qui est verè Deus, cum agnouerit eum, qui mihi hodiè dedit linguam, & pedes, & oculos, eum quoque esse credat, qui ab initio & alia, & ipsam lucem, & rarionem, & motum rebus donauit mobilibus. Cum sis ergo intelligens, o Praefectè, nè sustineas ignorare eum, qui tuã curam gerit, & tuam expectat cõuersionem. Oportet enim te quoque ipsum ad Christum accedere, sicut etiam ab ipso mihi fuit significatum. Lætare autem, quòd ad bonum & æternum sis Regem accessurus, & ad martyrij stadium te mecum exuturus.

Menas docet Hermogenè & alios, quæ nostræ fidei sunt.

Ephes. 4.

Præclara sunt hæc Christi miracula.

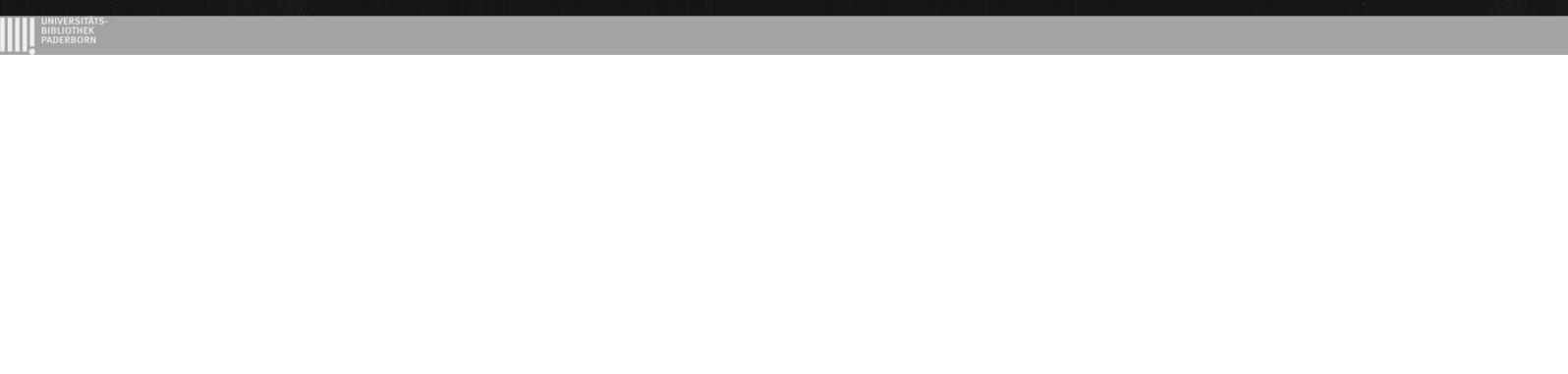
Cap. 20.

Praefectus autem, vt qui bonam haberet animam & gratia capacem, maximè verò cum etiã gratia eius anima oculos attigisset, cœpit intelligere, & partim quidem ex verbis, partim autè etiam ex miraculo, verũ Deum & splendorem pietatis paulatim admittere. Cõiectans verò eam quoque, quã prius in nauigando adspexerat visionem, & quæadmodum Deus, qui apparuerat, vult eum cõnumerari cum suis ministris & amicis, lætabatur quidè tanquam de re magna: dubitabat autè, quem admodum qui tanto tẽpore errori adhaererat, repentè dignus fuerit habitus, qui tali Deo fieret familiaris. Cum ergo hæc apud se versaret, diuina gratia eum adhuc magis vocans ad agnitione, ei illustriora præbet signa veritatis: & videt ille cum quibusdam paucis, duos viros sanctũ circumfidentes, fulguri forma similes, alatosque, & ijs qui videbant, magnũ afferentes terrorẽ, vt qui essent parati ad eum defendendũ: caput autè corona redimibãt. Postquam verò alijs quoque cõmunicauit id, quòd cernebat, & inuenit eos eandẽ, quam ipse adspexerat, vidisse visionẽ, cum nihil esset quòd dubitaret, constitit repentè, cum è sede exilisset, & clamauit ad populum: Est hic reuerà veri Dei famulus, manu sanctum ostendens: & magnus est is, qui cõtra nos docet colere Deum verum: qui adeò quidem admirabiliter & contra opinionem proprios refingit athletas: è cælis autem eis, vt videtis, tribuit victorias: & intelligentem eis opem ferens, eos defendit. Imprudens verò eram malis deditus demonibus, & volebam id ipsum vobis persuadere, qui rectè Christo volebatis parere.

Cap. 21.

Hæc dicens, paratus quidem erat currere, & prensare pedes martyris: diu autem cum

SURI
g ber
Wobes
RVIII
5

eum retinuit terror & spectaculum Angelorum. Arque repentè quidem euauerunt Angeli: Ille verò accurrens, & sancti pedes apprehendens, sua uiter de osculabatur, & ei dicebat: Ora uere Dei serue: ora, quæso per ipsam, quam prædicas, ueritatem: Ora, ut ego quoquè indignus fiam seruus, & Deo tuo seruiam. Nunc sensu ex his, quæ in te facta sunt, spectaculis, quibusnam utantur satellitibus, qui germanè ad Christum accedunt, & uindictam eis & quales sint laborum remunerationes: & quod sunt quibusdam alienis & terribilibus stipati satellitibus, ut tu quoquè. Qui nos etiam tanquam sceleratos & profanos, visu aliquandiu repellent & amouebat. Tandem autem uisus humanitate, tua nobis cesserunt sanctitate & puritate: & uereor, ne me accedentem Christus repulerit, rogantem, & hoc magnum, & quod nostra merita superat, postulatem, ut referat in numerum infimorum suorum famulorum. Verumenimuerò sic quoquè præclare mecum agi existimo, si talem Deum effecutus, tuam poenas pristini erroris & amentia.

Sanctus autem: Bono animo esto, inquit, clarissime Præfecte: neque quicquam de clementia Dei dubitaueris. Ego enim, qui ex me ipso Dei feci periculum, & scio eum esse benignum & misericordem, & qui ob uitia hominum mouetur misericordia, confido quod te non solum non repellat accedentem: sed hac etiam tua synœra suscepta fide, scripsit iam nomen tuum in libro uitæ: & quantum ego possum scire, statuit ut tu per martyrium, diuinum eius nomen mecum glorifices. Cum sic dixisset, & intellexisset populum toto die manere ieiunium, & uidisset eum stare erectum præ admiratione eorum, quæ cernebatur, & uelle adhuc manere, & eius uultum cernere, & sermones audire, pollicitus eum manere assuturum, statim abiit, & dimisit theatrum. Sed Præfectus ne sic quidem sustinuit discedere à martyre: sed cum eo vacante tota nocte est uersatus, accuratius per catechesim ab eo institutus in uerbo ueritatis. Cum autem esset manens, & tanta frequentia congregatus esset populus, ut nec eum caperet quidem locus theatri, unà uerò cum Præfecto ascendens esset sanctus in concionem, magna multitudo gentilium sancto dedita opera occurrens, tanquam uno ore, Omnes nos, dicebat, credimus Deo, qui à te prædicatur, & iam omnia negamus, & ei soli militare & seruire constituimus. Cum Deo autem gratias egisset sanctus, & laudasset multitudinem propter celerem conversionem, & dixisset, quod nec protinus quidem credidisset cum audiuerint, neque esse uinculos animo dubitantes, apud Deum caret mercede: & quod mox baptizari, futuri sint participes donorum Christi, cum unà cum Præfecto ascendisset, constitit.

Postquam autem intuens ad populum, Deus, dixit, vos suo perficiat signaculo, & reddat sibi ad omne opus uirtutes, iussit unumquemque rogare & dicere de Deo, quod uellet. Præfectus uerò cum toto populo, De tuo, inquit, Deo nulla est nobis dubitatio, o sanctissime. Omnia aperte cognouimus, & omnibus, quæ à te dicta sunt, credidimus. Vnum solum petimus, ut Deo coniungamur, & familiares reddamur per baptismum. Cum itaque consensisset Præfectum uidisset populus: Reuera, dixerunt, non est Deus acceptor personarum, ut qui propter moderationem & curam quam gessit pauperum, reddiderit Præfecto sui cognitionem, & uero Dei cultu eum sit remuneratus. Postquam autem ex his, quæ circumcirca erant, ciuitatibus affuerunt Episcopi quidam pijs & religiosi, qui erant omnes tredecim: qui alij quidem solum ut uiderent certamina martyris: alij autem ideò è deserto descenderant, ut uisitarent fideles, qui erant in ciuitate, & alia quoquè esset aqua, cum ita iussisset sanctus, ipse sanctus cum è loco ex-cello descendisset, & Præfectum quidem inclinare caput Dei amantissimis fecisset Episcopis, illos uerò eius capiti aquam infundere, & dicere: Suscipit lauacrum regenerationis Hermogenes in nomine patris & filij & spiritus sancti, sic eum fecit baptizari coram toto populo. Eo autem nomine populus Christum multis laudibus profecutus.

Quoniam uerò & Præfecti regeneratio cogebat festum celebrare, nec facile poterat satisfieri tante multitudini, tunc quidem sanctus dimittit theatrum. Deinde etiam conuersus ad Episcopos: Non iustum est, inquit, ut Ecclesia tanto uiro priuetur, qui est tam studiosus, & modestus, & tam sublimi ingenio. Ea de causa propter multam in sanctum reuerentiam, cum accepissent Hermogenem nihil contradicentem, illi eum referunt in cleri numerum. Deinde cum per ordinem ecclesiasticos

Oculatur
pedes S.
Mena.

Cap. 21.

Tota nocte
disert à S.
Mena hanc
nostram.

Multi gen-
tiles cre-
dunt.

Cap. 23.

Act. 10.

13. Episcopi
adiunt.

Hermog-
nes bap-
tizatur.

Cap. 24.

Refertur
in Clerum,

ULS

fit que deinde Episcopus.

sticos omnes gradus transiisset, eum constituunt Episcopum civitatis. Qui etiam cum post electionem die septimo coegisset quicquid habebat auri & aliarum facultatum, & valere iussisset delicias & lautitias, & alia quibus delectantur eorum animæ, qui mundo delectantur, omnia dedit in manus pauperum. Deinde cum etiam alia omnia parauisset, cum vniuersa multitudine se armavit ad bellum gerendum contra demones, ut adversus quos gereret inimicitias propter priorem vitam, & eorum errorem vehementer persequeretur: & cum brevi eorum sana & aras euertisset, & simulacra deiecisset, ubique Crucem fixit, & in Christi nomine construxit altaria. Atque turbas quidem postea ad eius pedes procedentes, & rogantes baptizari, baptizabat, tam multos quotidie, ut nec facile posset eorum numerus comprehendere: demonicos autem, aut qui ab alijs premebantur aegritudinibus, sola Christi inuocatione, repente liberabat à demone, & ab ægitudine: & docebat semper amplecti castitatem, & pium Dei cultum, humilitatemque & charitatem, mansuetudinemque, & nil possidendi virtutem, & ceteras similiter virtutes: seipsum proponens exemplar ijs, qui docebantur.

Vbi que figit Crucem

Multa facit miracula.

Cap. 25.

Cum autem non multi dies praterissent, & tota ciuitate in vnam conueniente sententiam, effecti sunt omnes vnus grex Christi, vir quidam deditus falsæ religioni demonum, vnus ex Senatu, nomine Rusticius, ciuitati inuidens & nobis Christianis: & simul ebrietatem, qua vti solebant ad aras, & reliquam intemperantiam pluris faciens, quam eam, quæ est apud Christianos, abstinentiam & moderatorem, ita ut erat ira percitus, magna celeritate currens ad Imperatorem, paucis narrat omnia: Aboluit enim, dicens, omne sacrificium: contumelia est affecta deorum magnificentia: euerfa sunt templa: diruta sunt omnia deorum altaria: & ad summam, refert deorum deletionem, & Præfæti mutationem: & quod Præfæctus Hermogenes, vetere beneuolentia & lucro ciuili inductus ab eloquente Mena, vniuerso ferè persuasit imperio, ut declinaret ad Crucifixum: & iam quidem ubique secure adoratur Christus: eum autem secuta est tota Alexandria. Hæc cum dixisset, ut eum magis prouocaret ad iracundiam, & ad poenas de Christianis sumendas acerbis irritaret, adjicit: Nisi hoc tibi magnæ fuerit curæ, & à te quidem euerantur res Christianorum, in pristinum verò statum restituantur res deorum, scio fore, ut tuum quidem imperium citissime eueratur: confirmetur autem regnum eius, qui dicitur Christus.

Nota Christianorum veterum abstinentiam.

Cap. 26.

Hoc cum audiuisset Maximinus, fore quidem, ut suum corrueret imperium, Christi autem regnum erigeretur: laudato quidem & honorato Rusticio propter eius in ipsum & in deos beneuolentiam, efferatus aduersus Præfæctum & vniuersam ciuitatem, & magis quam expediret indignatus, statuit ille ipse continuo proficisci Alexandriam, magno studio & apparatu, cum bellicosorum hominum decem millia ad hoc iussisset sequi, dicens: Vel sola Imperatorum reuerentia motus populus, eos deos honore afficiet, quos illi censent colendos, & se ab alia reprimet improbitate. Nam nisi ita esset, ut ipse rerum status arguit, citra vllum ruborem mala fierent, & nec studeret quidem latere aliquis. Attamen cum deorum prouidentia fuero Alexandria, & hospites vlcisca, & meam corrigam ignorationem, procul amandans errorem in Crucifixum. Dixit, neque multum temporis permittit intercedere: sed rebus omnibus publicis posthabitis, magna celeritate venit Alexandriam: & statim iubet sanctos comprehendere, & manè, tota vidente ciuitate, & manu assistente militari, sedens pro tribunali, eos iussit nudos introduci.

Rusticius delator ac proditor magno honore afficitur.

Maximinus Imperator venit Alexandriam.

Cap. 27.

Postquam autem eos solum vidit introductos, magna voce exclamans, O dii, inquit, quid hoc futurum est, quod iste, cuius tantam curam gessi, & ei primos magistratus, quos nulli alij ex ijs, qui nobis parent, mandauit, sua sponte omnia despererit, & ad tam obscuram & abiectam fortunam transfugerit, & comam etiam capitis sibi ademerit, & nihilo melius sit affectus, quam mimi & scurræ, qui in scena risum mouent. Propius verò accedens ad Hermogenem, Dic mihi, inquit, o infelix, quanam de causa tibi commisi totius terræ & maris imperium, & decreui, ut absque successore gereres magistratum: non ut dijs quidem futurum beneuolum, & nullo modo eos abnegaturum, & beneuolum quoque nobis futurum, & ut hunc doctum & sapientem virum, qui prospero fortuna afflatu præter æquum inflatus, & hinc lapsus est in errorem, arte & experientia & verborum persuasionem ad patriam reduceres religionem? Quidnam ergo te mouit?

SURI
qber
nobel
RVIII
5

uit, aut quidnam spectasti, ut ineres eum diutius versari in vanitate, & non solum eum ab errore non reduceres, sed eiusdem malæ opinionis ei fieres socius: & tibi præterea caput, ô stolide, tonderes, & reputareris esse vnus ex ijs, qui sunt in theatro, histrionibus? Cùm eò iræ & acerbitalis processisset Imperator, iracundus & furiosè eos esset intuitus, benignè Deus adspexit martyres: & repentè eis apparent Angeli, eos audacia replentes & viribus, & vngentes ad certamina: iubentes, nè timerent iram Imperatoris, vtpotè quòd victoria sit cum eis futura.

Nota quorum similes sint, qui eiusmodi tonsum irident.

Hermogenes autem statim respondit: Si sustines me patienter audire, Imperator sapientissime, quanam de causa & quid spectans, primas quæ apud te reputantur felicitates lubens abiecerim, promptoque & alacri animo ad hanc fortunam descendam, vt velim videri stultus, & pauper, & ridiculus, & inglorius, & dici potius Christi: & idèò lubenter accusari erroris & ignorationis, & paratus esse & ensim, & ignem, & bestias propter Christum despiciere: & pro illo potius mortem finire quam vitam, toto meo testimonium ferente concilio, maximè verò re ipsa subiecta oculis, magnam veritatis curam gerens, & nè quid, quod sit opportunum, prætermitam, dicam id quod quasiuisi. Imperator autem: Ego, inquit, hoc omnino, & nihil aliud cupio, si non ipse falsum præfers veritati, hoc in maiori honore habens propter necessitatem. Hermogenes autem: Mihi, ô optime Imperator, me aduersus Christum audacter & insolenter gerenti, & volenti quidem quos olim deos colere, tuam autem obseruare potentiam, studio fuit, vt ipse quoque scis cum tanta ad ciuitatem venire pompa & apparatu: & virum quidem partim blanditijs, partim verò metu ad hanc, quæ vigebar, patriam reducere impicentem: vt ne cum maiore quidem dixerim ad nos accessisse, & ne tu quidem, si effuisses, desperâsses virum posse vincere. Mihi autem feret testimonium vniuersus hic populus, quàm eram ab initio varius, blandiens, minans, terrens, in omnes denique species me transformans, vt virum abducerem à pietate. Ego enim stultus ignorabam, in qualem virum incidissem, quàm interritum & valentem, & qui liberam quidem habebat linguam ad responsa, animum verò ad ferenda intentata supplicia, & omnia denique perpetiendâ paratum, potius quàm ad Christum abnegandum. Sed vt alia omittam, cùm vidissem eum recusare deos colere, & neque pietatem curare, neque suppliciorum aut tormentorum vllam ducere rationem: sed tam probabiliter quidem, & ad persuadendum aptè contradicere, vt ego quidem ab eius ingenio vincerer: dii autem arguerentur: & ei vniuersus suffragaretur populus, & eadem, quæ ipse, sentiret de religione: cogitavi eum paulopost talibus cruciare supplicijs, vt, si possem quidem, eum perfectè vincerem: sin minus, eius quidem certè reprimerem promptum & alacrem animum, & dicendi facultatem impedirem. Visum est ergò mihi, plantas pedum eius gladijs excindere vique ad ossa: quinetiam eius quoque linguam excindere eloquentem, à qua omnia superabantur: præterea verò eius quoque oculos effodere: vt propter oculorum quidem tenebras ocio deditus, fractus autem dolorum cruciatu, tardior quidem fieret ad respondendum, imbecillior verò ad contendendum. Atque hæc quidem cùm primùm iubentem audiuissem, fecerunt vniuersum. Ille autem homo continuò esse conuictus, & nihil amplius ferens, quàm communis possit natura, missus in carcerem, erat planè mortuus. Viri tamen misertus, (verum enim fatebor) vt docti & mei ciuis, & agrè ferens, quòd vir perisisset tanta sapientia præditus & eloquentia, summo manè afferri iussi corpus eius exanime, volens videre, quoniam eius rediisset constantia.

Cap. 28.

Hermogenes respondet tyranno.

Narrat eorum S. Menæ historiam.

Cap. 29.

Postquam autem eum vidi accessitum rectè ingredi, & purè intueri: deinde eum cum audiui apertè differentem, videbar mihi videre spectrū & inane somnium: & statim clausi oculos, deorum inimici vel ipsum simulacrum abhorrens. Cum autem de sede descendissem, & visionem simul cum alijs curiosè indagâssim, & non solis credens oculis, sed etiam manibus examinans & contrèctans, illum in primis didici esse Menam, protinus victus sum à veritate, non falsum testem habens conscientiam. Verumenimverò adest ipse quoque, ô Imperator: & dicat quidem populus cruciatus: curiosè autem ipse quoque inquire, vt volueris, cùm miraculum sit tibi ante oculos. Dic verò mihi per tuos deos, ô Imperator, Si quis vidisset Christum, sicut ego ipse vidi, repentè totum hominem reformantem &

ULLS

animantem, & ex hoc quidem suam potestatem confirmantem, nempe quod hæc quidem non sunt alterius, quam Dei, & quod ipse sit, qui primum creavit hominem: pollicetur autem ijs, qui illum secuti fuerint, in cælis quidem regnum æternum, hæc verò tantum posse, quantum ipse solus. Si quis, cum hæc & didicisset & vidisset, despiceret quidem talis Dei esse & dici amicus: despiceret autem posse omnia agere & mutare, quæ solus ipse Deus: & cæcos quidem facere videre, claudos autem saltare, & montes mouere, & mortuos suscitare: & vt semel dicam, rem omnem mouere creatam solo verbo & nutu: Deinde etiam pignus habere, quod lætabitur, & regnabit in æternum: Qui cum reliquisset, & clausisset oculos ad tantam beatitudinem: elegisset autem vestros deos colere, & esse Consul & Imperator, quistam is tibi videretur? Non verè stultus, non emotæ mentis, & qui longè abest, vt intelligat quod sit conducibile?

Cap. 30. Propter eam igitur, o Imperator, ego errorem, & fabulas vestras, & deos abominatus, & abnegata hæc omni, quæ videtur, felicitate, ad solum Deum accessi, & malui, vt ipse dixisti, esse infelix: potius videri stultus, quam esse, eligens. Atque nosstra quidem ex ijs quæ audisti, iam didicisti: Res autem Christi si velis experientia discere, nè cuncteris. Excogita etiam in nos magnum aliquid & graue supplicium, & si tibi fortè deest aliquid ad excogitanda supplicia, ego qui magna in his exercitatione ad summam processisti experientiam, ea quoque quæ restant reuocabo in memoriam. Obijce bestijs, deturba è præcipitio, mari obrue, terra infode, gladio scinde, igni combure, vniciuique membro appositum excogita supplicium. Sic enim ego quoque paulò antè cæcutiens, feci meo luminari, & qui me deduxit ad veritatem, Menæ. Atque populus quidem, cum tam artificiosè & liberè dixisset Hermogenes, admiratus est eius animi virtutem, & dicendi facultatem: Imperator autem cum nec aduersus quæ dicta fuerant, posset aliquid dicere, (nam & populus resistebatur, & in conspectu eius erat miraculum) & simul cogitans, quòd si ad dicendum venirent contentionem, ipse quidem pudore afficeretur, eius verò dii resellerentur: animi dubius & dolore affectus, iussit sancti manus & pedes, illas quidem ex humeris, hos autem ex genibus ense amputatos, ipso vidente, iaci in focum ignis. Deinde cum ventrem conto percussissent, & omnia effecissent fluere, id quod restabat adhuc spirans iacere eos iussit in fluuium, qui præterfluit ciuitatem. Lictores ergò nudos enses, & crudeliter intuentes, cum essent vel solo adpectu terribiles, sanctum statim circumfidentes, primum quidem crudeliter manus, deinde rursus quoque pedes immaniter amputauerunt. Ille autem laborabat quidem frequentibus confectus doloribus: adeò verò se fortem præbebat, ac si non ipse pateretur, sed alios potius videret affectos supplicijs.

Cap. 31. Postquam autem vidit sua membra igne redacta in cinerem, caput parùm atrolens, & ad focum aspiciens, Quàm felix sum, inquit, quòd manus meas, quas aliquando extendi ad deos alienos, & pedes, qui ambulauerunt in errore, Deus hodie accipit vt oblata ei in sacrificium. Protinus autem milites, postquam abscesserant fuerunt manus & pedes, ad ventrem se contulerunt: & conto quidem eum verberarunt, fluxerunt autem intestina. Ipse verò iam quidem deficiebat, & imbecillum adhuc conseruabat spiritum: tam generosus autem erat & forti animo, quam si modò cœpisset decertare. Cum eum ergò adhuc spirantem accepissent milites, sicut iussi fuerant, in fluuiò demerferunt. Postquam autem Maximinus de martyre Hermogene vix tandem deposuit solitudinem, protinus de beato Mena cepit deliberare. Cum verò timeret, nè, si eum eo differuisset, (quoniam & miraculis & dicendi facultate existimabatur esse supra hominem) ipse quidem victus decoraretur: & eos etiam perderet, quos adhuc habebat errore implicatos, sancti miraculis inductos ad veritatem: omnibus prætermisissis, iubet vt cum eum in obscuro & tenebricoso carcere incluisissent, primum quidem vinculum manibus à recto suspenderent: Deinde etiam ab eius pedibus lapidem appenderent ad eò uulsus violenter moreretur.

Cap. 32. Protinus ergò ij, quorum est hoc munus, fecerunt quod eis fuerat imperatum: & sic ipsum dimittunt suspensum, nullum omnino sinentes eum videre ad consolationem. Sanctus autem cum & capiti impositis vinculis, & deorsum trahente pedere lapidis extendetur, & ei propemodum dissoluerentur compages, necrui ve-

SURI
q ber
nobel
RVIII
5

Magna constantia & dicendi libertas S. Hermogenis.

Eius manus & pedes amputantur.

Videtur deesse tenentes, aut quippiam simile.

Cap. 31. Præclara eius fortitudo.

Dire cæditur.

In flumen mergitur.

Atrocitas in S. Menam supplicia statuuntur.

Cap. 32.

rō conuellerentur, & carnes dilacerarentur, & vt semel dicam, omnis ei alia gra-
uiter abrumperetur cōmissura, quadiū quidem vires corporis suffecerunt ad ani-
mi constantiam, grauius quidem patiebarur, psallebat autem assidue: Vide humi-
litem meam, & laborem meum. & illud, Non sunt cōdignę passionēs huius tem-
poris ad futuram gloriam. Postquā autem planē ei consumptis viribus, suā con-
iudiciōnem omnino negauit natura, cū dixisset, Gratias ago tibi, Domine, quōd
ita bona perceperim: tanquā pondere supplicij repente ei voce repressā, in so-
porem resolutus, tacuit.

Postquā verō vtrique athletā tanta constantia & fortitudine desijt certamen
martyrij, repente affuerunt amantes & focij Angeli ad eos defendendos: & pri-
mū quidem cū martyris Hermogenis corpus ē fluuij profundo sustulissent, &
repente eum totum integrum restituisent, & deinde etiam animā essent, & dixissent
se proficisci ad Menam athletam, & ipsum hortari essent, vt consequeretur, vbi pa-
nam ingressi venerunt ad custodiam, intrō statim perrexerunt, viribus, quā sub ad-
spectum non cadunt, dissolutis eis claustris. Hermogenes verō seipsum quidem
mente agnans, & totum actum tacite considerans, obstupescerebat: beatum autem
Menam etiam suspensum adspiciens, & iam non spirantem amplius, & tormen-
tum cernens intolerabile, tristitia afficiebatur. Vt verō esset attrētus & videret, hor-
tari Angelī, statim cum quodam honore & reuerentia ad sanctum accedunt. Relax-
atis autem vtrisque vinculis, cū, quam sustinuerat, membrorum iuncturā com-
pessisset & sanā essent, & eum magno gaudio & alacri animi studio repleuissent, sta-
tim quidem soluunt Hermogenis mœrorem propter magnū Menam. Cū autem
vsque ad matutinum cum eis essent versati, & ad pericula subeunda eos magis acu-
tiores, & iussissent eos festinare ad mox eis mittendas coronas, & polliciti essent se
simul adfuturos, & certamina vnā esse adituros vsque ad tempus coronarum & vi-
ctorie renunciationem: & deinde etiam eis pacem dedissent, & faustum victoria
nuncium eis significāssent, statim ab eis recesserunt.

Imperator autem cū summo manē iussisset aperiri theatrum, & ad eū omnem
conuenire populum, sedit pro tribunali. Quoniam autem acceperat totam ciuita-
tem credidisse Christo: deliberandō verō & consultando statuerat esse quidem
inutile eam relinquere impunitam: rursus autem inconsideratum & à ratione
alienum, condemnare omnes, vt puniantur: simulans se totum ignorare, dixit:
Quod vos quidem qui adestis, deos quidem sacrificijs & alijs libaminibus, nos
autem Imperatores reuerentia & timore & in alijs rebus obedientia colere statu-
eritis, ex multis alijs intellexi. Quōd autem non statim repugnāstis & restitistis illis
excedendis, qui Crucifixi res ausi sunt docere, & non ipsos ante nos lapidibus obru-
eritis, existimo deos ex hoc iram non leuem concepisse. Ego igitur, qui & ipsos de-
os cupio vlcisci, & nullum vestrum in diuinitus immittam incidere calamitatem,
in vobis ciuitatem & vos omnes priuari ijs, qui vtrisque olim fuerunt attributi, ho-
noribus: vt sciatis & ex his pœnis vobis impositis, & stultorum illorum supplicijs,
quōd quando Iudex, qui non fuerit ipse præoccupatus, non vult suam prodere
sententiam, & prodigia facere cum his histrionibus, nunquā potest opem ferre
Crucifixus, aut liberare à malis: solum autem hoc potest, certam mortem & extre-
mam infelicitatem procurare ijs, qui parent. Eorum quæ dico, fidem vobis possunt
facere deceptores illi & præstigiatores Hermogenes & Menas, vterq; ipsorum ante
tortura pollicentes se esse alios à mortuis suscitatos: à me autem breui, vt
oportebat, graui morte vita priuari, ne sibi ipsis quidem possunt opem ferre. Vbi
autem nunc est plani illius Christi virtus?

Postquā ergo ad tantam blasphemiam processisset Imperator, multo tumultu
plenum erat theatrum, eius maledicta omnibus agrè ferentibus, & iam res nouas
moliri statuentibus. Ceterum cū à præconibus factum esset silentium, & rursus
dicendus esset Imperator, quæ erant ex sui animi sententia, repente totum adspici-
entium theatrum, cū vidisset sanctos, qui in medium tribunal descenderant, (ex ino-
pinitate enim apparuerant) vna veluti lingua & vno ore omnes exclamauerunt:
Vnus est Deus, Deus Christianorum. Hoc factō, quidam Eugraphus, qui ipse
quorū in Græcorum doctrina erat exercitatus, rem publicam autem adhuc ge-
rens Menæ fuerat minister: Is ergo cū tunc esset vnus ex ijs, qui erant in thea-
tro & videret quæ fiebant, cū vidisset miraculum, & esset veluti zelo accensus, &

ULLS

Cap. 33.

S. Angeli
vtriusque
restituunt.

Cap. 34.

Impia &
blasphemia
Tyranni ad
Alexandri-
nos oratio.Vbi
Plani, id est
impostoris.

Cap. 35.

Vitæ illi-
num sem-
per Christi-
anis fuit fi-
gnare se
Cruce.

se diuinæ Crucis signasset signaculo, & animi fortitudine & audacia esset repletus in medium profiluit, & audacter Imperatori, Ego, ô Imperator, inquit, sum Christus anus, & tua iussa respuo & execror, & non abiuro religionem, & iam tibi sum propter Christum propositus, nulla mearum carnum motus misericordia. Nè existimes autem fore, vt minis vel blanditijs me sis omnino superaturus, sed neque vllum Christianorum. Nobis enim mors quidem est vita, quæ cum vobis agitur impijs. Verè autem vita est mors, quæ pro Christo suscipitur. Et scio quidem, quòd tanquam leo rugiens in hanc ascendisti ciuitatem, quarens ira corrumpere, & cultu simulacrorum Christi gregem discerpere: & quòd hodiè quoquè ad nos profiluisti cum eadem spe & armis. Sed te auersabimur, & audacia, qua impellimur ad mortem lubenter suscipiendam, & pietate immutabili, tæquam dolosam aliquam vulpem, quæ ludit maximè ridiculè.

Cap. 36.
Tyrannus
non ferens
libertatem
Eugraphi,
eum suis
manibus
interfici.

Hæc cum audisset Imperator, & esset ei cor ira accensum, & iam esset emotæ mentis ex stupore miraculi, veluti oblitus se esse Imperatorem, è sede desiliens, cum insana manu cuiusdam eorum, qui propè erant, strinxisset ensem, multa & certa vulnera affert Eugrapho: & sic per se interimit prope tribunal virum fortem & martyrem: primum quidem stantem citra vllum timorem, & ferentem plagas, & vel in ipsis arguentem Imperatorem: postea autem in terra iacentem firmo & constanti animo, & Deo agentem gratias, quòd primus aliorum ad eum ingrederetur: & non vno ictu, sed multis finem acciperet, vt dignus pluribus haberetur coronis. Qui cum & has plagas acciperet, & has voces ederet, expirauit. Temulentam autem adhuc habens animam Imperator, quòd ira victus, sic ad militare descendisset ministerium, cum rursus reuertisset ad sedem, aliquandiu manens cogitabundus, cognouit se per impudentiam dubitationi attulisse remedium, & specie oppugnasse veritatem. Cum repente ergò ad se redisset, & se ad sanctos conuertisset, luro, inquit, deorum potentiam, me multa quidem alia sperasse videre inopinata: tales autem me visurum esse magos, nunquam sum opinatus. Sed quid noui facere videmini, arte magica & præstigijs populum à se facientes discedere, & simpliciores abducentes à deorum potestate, & mori pro Crucifixo tam facile persuadentes? Ego itaque, qui vos miseros sum optime expertus, mox aperte ostendam vel vos esse spectra, vel hanc eminentiam membrorum vestrorum reformationem, esse fraudem oculorum, & apertas præstigias.

Imperator
virtutem
diuinâ ma-
gicæ adscri-
bit arti.

Sancti autem dixerunt: Consequencia dixisti, ô Imperator. Nam quoniam mens quidem tua est infatuata, cæcutit autem anima, cor verò est excæcatum: merito rei quoquè admirabilis veritas, præstigiæ esse videtur & deceptio. An non enim aperte cæcutis, qui ijs non credis, quæ sunt vel luce clariora? Quòd si quid etiam de ijs, quæ vides, dubitas, in nobis adhuc ipsis diligenter inquire veritatè. Sin autem sauus minis, vel bonorum promissis, etiamsi ipsum dixeris imperium, quod res est apud vos maxima & beatissima, existimas nos à nostra traducere sententia, falleris, ô Imperator. Nam tu prius, mutato errore, Christum confiteberis, quam nos à veritate deficientes, falso simus adhæfuri. In nos ergò pronuncia sententiam, rectè sciens, quòd quicquid decæterò dixeris aut feceris, à te fiet inaniter, & ab eo, quem tibi proponis, scopo longè cadet. Imperator autem cum & ex se quidem intellexisset veritatem, maximè verò eam cognouisset ex stupore & admiratione eorum, qui adstant, (Sanctos enim tangentes, & manibus contrectantes obturpescabant) timens nè populus, cuius iam erant animi persuasi à rei euidentiâ, illo resistente manifestæ veritati, aliquid noui in eum agerent, cum hoc solum iussisset eis amputari capita, surrexit è tribunali. Postquam autem sancti cum ijs, qui eos ducebant militibus, & toto populo ad locum venerunt, stantes & manus simul & oculos in cælum tollentes, in conspectu omnium satis diu sunt precati ciuitati, & Christianis omnibus, & Ecclesijs quietem & tranquillitatem, & vt nemo, qui eorum eguisset auxilio, reuerteretur inanis. Deindè post precationem se inuicem amplexi, dataque pace & salutatione, porrectis collis, vterque eorum à milite, cui id obtigerat, beatum finem accepit.

Cap. 37.

Imperator
manifestæ
resistit ve-
ritati.

Quoniam autem magnus Menas adhuc viuus petierat ab Imperatore, vt eius corpus deponeretur Byzantij, (De eo autem mandauit etiam ijs, qui tunc erant fideles, & erant ei alioqui familiares, dicens eam ciuitatem sibi esse attributam ad habi-

Decollan-
tur sancti
martyres.

Cap. 38.

SURI

gber
Nobis

RVIII

5

habitandum) ei inuidens Maximinus vel ipsam sepulturam, iussit capsam construi ferream, & in ea imponi corpora martyrum: deinde etiam in maris profundum transmitti: ne forte, dicens, aliquid de iustis faciendis Galilæis prædixerit: & ut sic eius exideret prædictio. Qui ad hoc ergo inferuiebant, cum essent vniuersum diligenter executi, in arca ferrea sanctorum corpora in mari demerserunt. Imperator autem, cum nec ciuitatis ferre possit scommata, & simul intellexisset populum in eum efferræ audacia, & dubitaret, ne temere & periculosè aliquid in eum intraretur, ex ea iter ingressus est versus Byzantium, metu & pudore affectus. Cum hic ergo fuisset rerum exitus, fit rursus etiam aliquid, non minus prioribus.

Tyrannus
timet sibi
ab Alexan-
drinis.

Imperatorem equitantiem præuenit capsâ, quæ ferebat corpora martyrum, quæ tanta erat, & ferrea, & per mare nauigabat. Nam cum diuina quadam virtute celeritate è fundo emerisset, & fluctus marinos peruasisset, secunda aqua nauigabat, & celeritate par volucris currebatur Byzantium: & eum, qui condemnauerat ne habitaret ciuitatem, ea quæ fuerat condemnata, magna præuenit celeritate. Postquam autem diuina quadam apparitio ciuitatis Episcopo facta est media nocte, quæ significabat & mox affuturos martyres, & iubebat eum properare ad litora, quæ sunt in arce, ut eos descendentes è mari statim exciperet: cum hac ipsa hora noctis congregasset eos, qui ex clero simul aderant, & quosdam pios & fideles, cum eis petierit ad litora, quæ ei ostenderat is qui apparuerat. Cum autem versus mare intrarent oculos, repente vident lucem, tanquam columnam è cælo vsque ad mare peradentem, & in quadam cymba quodammodo fundatam: duos verò viros adpectu præclaros, ex vtraque parte honorificè & venerabiliter appropinquantes. Ipsi autem quod videbatur, appellere ad portus, in quibus illi stabant.

Cap. 39.
Insigne p-
fecto mita-
culum.

Postquam verò paulatim fuit propius, & iam cognitum fuit, eam esse arcam & non manem, considerantes eam, neque cum vndæ erant conuexæ, resiliire: neque cum rursus conuexæ, delabi: & sine remis & clauo ingredi, & ex aduerso viros illum nauigare: lucem quæ esse multam & splendidam, & tantam, ut non minus quam Sol locum illustraret: & viros illos in se ferre quidem signa cuiusdam diuine & admirabilis naturæ, qui ipsi quoque quodammodo pedibus ingrediebantur per aquam, & deducebant capsam cum quadam reuerentia: omnes metus & horrores inuaserat. Atque Angeli quidem capsæ ductores, cum iam fuissent in conspectu eorum qui adstabant, cum tantum visi essent & appropinquasset, quantum satis erat ad mandandum, ubi nunc quidem martyres ponere oporteat, propter Imperatoris amentiam, & ubi paulò post propter eorum voluntatem, & quæ, & quemadmodum facere oporteat, repete ex eorum oculis recesserunt. Episcopus autem, & qui cum eo aderant, primum quidem arcæ circumfusi, eam amplectebantur: postquam verò intellexerunt eam esse rotam ferream, eos stupor inuasit, considerantes quoniam modo supra tam tenuem nauigauerit superficiem, non omnino obtrita, & tunc quidem, cum eam supra in arcem detulissent, in occulto quodam templo absconderunt, sicut iussi fuerant.

Episcopus
Byzantinus
cum Clero
corpora Sa-
ctorum ho-
norificè co-
dit.

Postquam autem statim reuersus Maximinus, & euestigio plaga diuinitus immittæ percussus, priuatus fuit oculis, & simul ab Angelis flagellatus, ut ipse suis diuinitæ familiaribus, paucis post diebus exspirauit: cum post plagam & flagella tantum vixisset temporis, quantum satis erat ad aperiendum arcanum ijs, qui ad ipsum genere attinebant: ne latere Dominus iudicia faciens, & diuina iustitia etiam hæc malos puniens: adhibita audacia Episcopus, considerans solam fidem sufficere ad auxilium, magno studio & honore transferens fortissimorum martyrum Christi corpora, propter mœnia arcis ea deposuit, custodes quidem ciuitatis, nauigantium autem conseruatores: eorum, qui sunt in morbis & calamitatibus, certissimum solatium, ad gloriam magni Dei & Seruatoris nostri Iesu Christi, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Nota quid
antiquitas
senescit de
martyribus,

ULS